درس ۶: پیشوای اسوه

مفاهیم آموزشی

هدف درس: تبیین ابعاد رهبری پیامبر (ص) به عنوان رهبر و اسوه و آشنایی با برنامه‌های وحدت مسلمانان

رسول خدا، اسوهٔ رهبری

- پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد.
- این حکومت در مدت ۱۰ سال، سراسر شبه جزیرهٔ عربستان را فرا گرفت.

ابعاد رهبری پیامبر در جامعه
۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری
۲- محبت و مدارا با مردم
۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم
۴- مبارزه با فقر و محرومیت
۵- ایجاد اخوّت اسلامی

۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری

- پیامبر(ص) کوشید تا جامعهٔ عادلانه‌ای بنا کند که در آن تبعیض نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند.
- رسول خدا (ص) درآمد بیت‌المال را میان مسلمانان به تساوی تقسیم می‌کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی‌گذاشت.
- پیامبر اکرم (ص) در برابر نادیده گرفتن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد و متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد.

پیامبر (ص) فرمود: «اقوام و ملل پیشین بدین سبب، دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند؛ اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهایش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد وی را مجازات می‌کردند.»

۲- محبت و مدارا با مردم: مردم پیامبر اکرم (ص) را پدر مهربان خود می‌دانستند.

- پیامبر اکرم (ص) فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.»

مصادیق احترام پیامبر (ص) به مردم
- هر کس به خانهٔ آن حضرت می‌رفت، به او احترام می‌گذاشت. گاهی ردای خود را زیر پاهای مهمان پهن می‌کرد یا بر جای خود می‌نشاند.
- هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی‌کرد.
- سعی می‌کرد تا وقتی که آنها نشسته‌اند، در کنارشان باشد.
- اگر دربارهٔ آخرت حرف می‌زدند با آنها همراهی می‌کرد.
- اگر دربارهٔ خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می‌گفتند، از روی لطف و مهربانی با آنان هم‌سخن می‌شد.
- گاهی در حضور پیامبر (ص)، شعر می‌خواندند یا از گذشتهٔ خود می‌گفتند. در همهٔ این موارد، حضرت آنان را منع نمی‌کرد، مگر از کار حرام مانند غیبت کردن.

۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم: پیامبر (ص) چنان علاقه‌مند به نجات مردم از گمراهی بود که آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید.

- خداوند دربارهٔ پیامبر اکرم (ص) فرمود: «رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص (به شدت علاقه‌مند) است.»

مصادیق دشمنی سران قریش با پیامبر (ص)
۱- می‌گفتند او ساحر و جادوگر است،
۲- می‌گفتند او دیوانه است،
۳- بر سر و رویش خاکستر می‌پاشیدند،
۴- طعنه و نیش زبان به او می‌زدند.

- پیامبر (ص) آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصّه و اندوه فراوان از پا درآید.

@KonkurVPBook

۴- مبارزه با فقر و محرومیت

روش پیامبر (ص) در مبارزه با فقر:
- مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد و از بیکاری بدش می‌آمد.
- کسانی را که فقط به عبادت می‌پرداختند و به کار توجه نمی‌کردند، مذمّت می‌کرد.
- به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند.
- ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد و با فقیرترین مردم می‌نشست.

به یاران خود می‌فرمود: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.»

۵- ایجاد اخوّت اسلامی

- رسول خدا (ص) برتری عرب بر غیر عرب را که از سنت‌های جاهلی بود، باطل کرد.
- ملاک آن حضرت در تقسیم‌بندی، تقوای انسان‌ها بود.
- سلمان فارسی و بلال حبشی از صمیمی‌ترین یاران پیامبر (ص) بودند که این موضوع، گویای توجه آن حضرت به همهٔ نژادها بوده است.

مهم‌ترین ثمرهٔ اُخوّت مسلمانان با یکدیگر:
- جلوگیری از تجاوز زورگویان و مخالفان اسلام به حقوق ملت‌های مسلمان
- فراهم شدن فرصت پیشرفت مسلمانان

از نتایج زیان‌بار اختلاف اقوام و مذاهب اسلامی:
- تجزیهٔ کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای کوچک و سلطهٔ قدرت‌های استعمارگر بر آنها
- به تاراج بردن ذخایر آنها

- علمای دلسوز جهان اسلام، از جمله امام خمینی (ره) سال‌هاست که مسلمانان را به «وحدت» دعوت کرده‌اند.

برنامه‌ای برای وحدت مسلمانان

- ما مسلمانان برای حفظ وحدت خود، نیازمند اجرای برنامه‌هایی هستیم که نقشه‌های تفرقه افکنانهٔ استعمارگران را در سرزمین‌های اسلامی خنثی کند.

اقداماتی جهت ایجاد وحدت مسلمانان:
۱- خود را از سایر مسلمانان دور ندانیم و برای پیشرفت، پیروزی و سربلندی تمام مسلمانان تلاش کنیم.
۲- از اهانت و توهین به مقدّسات سایر مسلمانان خودداری کنیم.
۳- از مظلومان جهان با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم.
۴- با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.
۵- فریب کسانی را که به ظاهر، خود را مسلمان می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، نخوریم.

پیام آیات قرآنی

﴿لَقَد کانَ لَکُم فی رَسولِ اللهِ اُسوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن کانَ یَرجُو اللهَ وَ الیَومَ الآخِرَ وَ ذَکَرَ اللهَ کَثیرًا﴾ (احزاب، ۲۱)

ترجمه: قطعاً برای شما در رسول خدا سرمشق نیکویی است برای کسی که امید دارد به خداوند و روز رستاخیز و خدا را بسیار یاد می‌کند.

پیام آیه: لازمهٔ پذیرش رسالت پیامبر (ص) و ایمان آوردن به او، این است که هم در گفتار و هم در اعمال خود ایشان را الگو قرار دهیم.

﴿لَعَلَّکَ باخِعٌ نَفسَکَ اَلّا یَکونوا مُؤمِنینَ﴾ (شعراء، ۳)

ترجمه: شاید که جانت را [از شدّت اندوه] از دست بدهی. از اینکه [مشرکان] ایمان نمی‌آورند.

پیام آیه: پیامبر (ص) آن‌چنان خیرخواه مردم بود که نزدیک بود به خاطر ایمان نیاوردن و دشمنی مردم، خود را از پا درآورد.

﴿یا اَیُّهَا النّاسُ اِنّا خَلَقناکُم مِن ذَکَرٍ و اُنثی و جَعَلناکُم شُعوبًا وَ قَبائِلَ لِتَعارَفوا اِنَّ اَکرَمَکُم عِندَ اللهِ اَتقاکُم اِنَّ اللهَ عَلیمٌ خَبیرٌ﴾ (حجرات، ۱۳)

ترجمه: ای مردم، همانا شما را از یک مرد و یک زن آفریدیم و شما را اقوام و قبیله‌ها قرار دادیم تا با یکدیگر انس و آشنایی یابید. بی‌گمان گرامی‌ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست همانا که خداوند دانای آگاه است.

پیام آیه: تنها چیزی که نزد خدا سبب کرامت و بزرگی می‌شود و تنها وسیله برای رسیدن به سعادت دنیا و آخرت، تقوا می‌باشد.

سؤال متن ۶۸

سیره و روش رهبری ایشان چگونه بود؟ ۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری، ۲- محبت و مدارا با مردم، ۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم، ۴- مبارزه با فقر و محرومیت

@KonkurPBook

فعالیت کلاسی ۱ ۷۱

به نظر شما ...؟ به دلیل علاقهٔ شدید پیامبر (ص) به نجات مردم از گمراهی و همچنین سعادت اخروی آنان، ایشان شبانه‌روز برای هدایت آنان تلاش می‌کرد و از آنجا که می‌دانست کفر و شرک مردم آنان را وارد بیراههٔ خطرناکی می‌کند و عاقبت دردناکی را برای آنان مهیا می‌سازد، از ایمان نیاوردن آنان اندوهگین می‌شد.

نمونه‌یابی ۷۱

اگر نمونه‌هایی از ... . پیامبر (ص)، مردم مکه و اطراف آن را به سوی خداپرستی و ترک بت‌پرستی دعوت می‌کرد، گاه آن مردم نادان ایشان را سنگ باران می‌کردند، حضرت مجبور به ترک مکّه می‌شد و هنگامی که حضرت خدیجه (س) او را می‌یافت زخم‌های پای پیامبر را پانسمان می‌کرد، ولی حضرت در همان حال قومش را دعا می‌کرد و هرگز نفرین نمی‌نمود و می‌فرمود: «خدایا قومم را ببخش زیرا آنها نادانند و از مقام و منزلت من آگاهی ندارند.»

فعالیت کلاسی ۲ ۷۶

به نظر شما ...؟ قرائت قرآن کریم ـ تدبّر در آیات قرآن کریم ـ حفظ آیات قرآن ـ به‌کارگیری آیات در زندگی فردی و اجتماعی ـ ایمان به خداوند، پیامبر (ص) و آخرت ـ افزایش دانش دینی با مطالعه

فعالیت کلاسی ۳ ۷۶

باکمک دوستان ... . نمونه‌هایی از این گروه‌ها: داعش، اخوان المسلمین و ... . برنامه‌های آنان: تأسیس شبکه‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی، نیز تفرقه‌افکنی در میان مذاهب، ایجاد جنگ میان کشورهای اسلامی، زشت نشان دادن چهرهٔ اسلام به مردم دنیا و کاستن از روی آوردن مردم به این دین.

ارزشیابی مستمر

الف) آیه و حدیث: (۱ نمره)

۱ ✪ **آیهٔ شریفهٔ ﴿لَعَلَّكَ باخِعٌ نَفْسَكَ اَلّا يَكونوا مُؤمِنينَ﴾ بیانگر کدام‌یک از ابعاد رهبری پیامبر اکرم (ص) است؟**
(قم ـ مدرسهٔ شهید نواب صفوی ۱ ـ دی ۹۷)

۲ **حضرت علی (ع) در حدیثی دربارهٔ تلاش بی‌پایان پیامبر (ص)، وی را به چه کسی تشبیه می‌نماید؟**

ب) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخّص کنید. (۰/۵)

۳ **پیامبر اکرم (ص) پس از دوازده سال تلاش برای هدایت مردم مکّه، با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد.** ☐ درست ☐ نادرست

۴ **رسول خدا (ص)، برتری عرب بر غیر عرب را که از سنت‌های غلط جاهلی بود باطل کرد.** ☐ درست ☐ نادرست

ج) جمله‌های زیر را با کلمه‌ها یا عبارت‌های مناسب کامل کنید. (۰/۵)

۵ **یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) ..... بود.**

۶ **از نتایج زیانبار اختلافات قومی و مذهبی ..... بوده است.**

د) گزینهٔ مناسب را انتخاب کنید. (۱)

۷ **مهم‌ترین ثمرهٔ اخوت مسلمانان با یکدیگر، کدام‌یک از گزینه‌های زیر است؟**

الف) به وجود آمدن قدرت بزرگ که زورگویان و مخالفان اسلام را از تجاوز به حقوق ملت‌های مسلمان باز می‌دارد.

ب) بزرگ جلوه دادن اختلافات معمولی اقوام و مذاهب اسلامی

ج) از میان رفتن اختلافات و هواهای نفسانی پدید آمده میان مسلمین

د) ایجاد جامعه‌ای آباد و دور از فقر و محرومیت

۸ **کدام‌یک از موارد زیر، شامل برنامه‌های وحدت مسلمانان نمی‌شود؟** (تهران ـ مدرسهٔ شهدای مؤتلفه اسلامی ـ دی ۹۶ با اندکی تغییر)

الف) اهتمام به امور مسلمین جهان

ب) پاسخ گفتن به فریاد دادخواهی مظلومان

ج) ارتقای معرفت و شناخت معارف قرآن و سیره اهل بیت (ع)

د) تقسیم درست بیت‌المال

@KonkurVIPBook

هـ) به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۹ **سیرهٔ پیامبر اکرم(ص) در رهبری جامعه را عنوان کنید. (دو مورد) (۱)**

۱۰ ✪ **چرا پیامبر(ص) می‌فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ ...»؟ (۱)**

۱۱ **پیامبر اکرم (ص) در راستای برابری و اخوّت اسلامی چه اقداماتی را انجام دادند؟ (۱)**

۱۲ ✪ **چهار مورد از ویژگی‌های پیامبر(ص) را در مبحث «مبارزه با فقر و محرومیت» نام ببرید. (۲)**

(قم ـ مدرسهٔ شهید نواب صفوی ۱ ـ دی ۹۷)

۱ سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۰/۵) ۲ طبیبی سیّار (۰/۵) ۳ نادرست (۰/۲۵) ۴ درست (۰/۲۵) ۵ اجرای عدالت (۰/۲۵) ۶ تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای کوچک (۰/۲۵) ۷ گزینهٔ «الف» (۰/۵) ۸ گزینهٔ «د» (۰/۵)
۹ ۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری (۰/۵)، ۲- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۰/۵) ۱۰ زیرا دوست داشتند با دلی پاک و خالی از کدورت با دوستان معاشرت کنند. (۱) ۱۱ برتری عرب بر غیرعرب را که از سنت‌های غلط جاهلی بود، باطل کرد (۰/۵)، و هر گونه فخر و افتخار به این‌گونه مسائل را مذموم شمرد. (۰/۵) ۱۲ ۱- به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت. (۰/۵) ۲- اجازه نمی‌داد فردی به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرد و فراموش شود. (۰/۵) ۳- به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آنها گفت‌وگو می‌کرد. (۰/۵) ۴- مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد. (۰/۵)

درس ۷: امامت، تداوم رسالت

مفاهیم آموزشی

هدف درس: تبیین مسئلهٔ جانشینی پیامبر اکرم (ص) یعنی مسئلهٔ امامت و عصمت ایشان (ع)

- قرآن کریم آخرین کتاب آسمانی و رسول خدا (ص) خاتم پیامبران است.
- دریافت و ابلاغ وحی به مردم، (مسئولیت اوّل از مسئولیت‌های پیامبر (ص)) با ختم نبوت پایان می‌پذیرد.
- بی‌توجهی به مسئلهٔ تعیین جانشین، خود دلیلی بر نقص یک دین است.

پیامبر(ص) با تعیین جانشین بعد از خود، به تداوم دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت و حکومت» پس از خود به شکل «امامت» فرمان داده است.

تعیین امام:

- امام همهٔ مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد.
- بنابراین، امام باید صفات و ویژگی‌های پیامبر از جمله «عصمت» را داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند.
- تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست؛ بنابراین تنها کسی که می‌تواند فرد شایستهٔ مقام امامت را معرفی کند، خداست.
- با تدبر در آیات و روایات مطمئن و مسلّم نقل شده از پیامبر اکرم (ص) و مطالعهٔ تاریخ اسلام درمی‌یابیم که خداوند، امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از پیامبر (ص) منصوب فرموده و نیز امامان معصوم (ع) پس از ایشان را معرفی کرده است.

✪ آیات و روایات مربوط به جانشینی رسول خدا (ص)
۱- نزول آیهٔ انذار
۲- نزول آیهٔ ولایت
۳- حدیث جابر
۴- حدیث ثقلین
۵- حدیث منزلت
۶- حدیث غدیر

@KonkurVIPBook